

El poema 'Canigó', r

"Ella els demana d'un a un venjança/ contra Guifre, i amb joies de tardor..."; "la reina de les festes encisera..."; "qui vetlla en la corbeta del comte es riu..."; "en son trono estrellat l'Àngel diví..."; "a la serena de qui cova el món..."; "xifra d'argent brodada en verd domàs..."; "del Canigó en la soca formaren-se vaixells". Aquests versos i fragments formen part, tal com els hem transcrits, de l'edició més venuda mai de *Canigó*, la de les Millors Obres de la Literatura Catalana (MOLC), d'Edicions 62, apareguda l'any 1980 i reimpresa diverses vegades. Ben segur que s'ha fet més d'un treball escolar i acadèmic, de llengua o de literatura, a partir d'aquests versos, encara que alguns resultin incomprensibles.

I són incomprensibles, o confusos, o tan sols trabucats, no pas per culpa o voluntat de l'autor, sinó de l'edició de la MOLC, col·lecció dirigida per un membre de la Societat Verdaguier, Joaquim Molas, responsable de l'anunciada edició de les obres completes de Verdaguier, degà dels catedràtics universitaris de literatura catalana i primer director de tesis universitàries de literatura catalana.

Els versos transcrits van sortir de la ploma i del geni del poeta d'una altra forma. Van ser impresos en les edicions en vida de Verdaguier així: "Ella els demana d'un a un venjança/ contra Guifre, i amb boires de tardor..."; "la reina de les fades encisera..."; "qui vetlla en la coberta del comte es riu..."; "en son trono estrellat l'Anyell diví..."; "ala serena de qui cova el món..."; "xifra d'argent brodada en verd domàs..."; "del Canigó en la soca fermaren-se vaixells".

El rigor, amb retard. Narcís Garolera, autor de la primera edició crítica d'una obra en prosa de Verdaguier, *Excursions i viatges* (Barcino, 1991-1992), de la primera edició fiable de *Flors del calvari* (Columna, 1995), del mateix autor, i responsable filològic de l'Obra Completa de Josep M. de Sagarra que publica Tres i Quatre, ha fet una tasca que s'hauria d'haver fet fa quinze anys, quan el gremi universitari es va ocupar de les edicions escolars i populars de les obres bàsiques de la literatura catalana: editar amb rigor.

D'aquí a unes setmanes, Garolera, professor titular de filologia catalana de la Universitat Pompeu Fabra, publicarà a Quaderns Crema l'edició crítica de *Canigó*, una edició que parteix de les versions del poema aparegudes en

Cent cinquanta anys després del naixement de Jacint Verdaguier apareix una edició fiable de 'Canigó'. Narcís Garolera ha netejat el poema dels errors i de les manipulacions que s'hi han anat acumulant d'edició en edició a partir de la mort del poeta, incloses les de Selecta i la MOLC.

vida de l'autor, però que té en compte també els manuscrits i que, sobretot, rebutja les modificacions practicades pels diversos editors de l'obra després de la mort de Verdaguier.

"L'edició de la MOLC —diu Narcís Garolera— com les dues de Selecta, reproduïen les modificacions introduïdes per Francesc Matheu en l'edició popular del poema del 1914. Matheu, al seu torn, a més de les seves modificacions, conserva la majoria de les que es van fer en l'edició de les obres completes de l'autor, del 1906, la primera publicada després de la seva mort. A més, la MOLC presenta una normalització ortogràfica que, en alguns aspectes, resulta deficient". Un sol cas explica la descurança de l'edició: una paraula hi apareix transcrita de dues formes diferents: *estiu* i *istiú*.

L'edició de la MOLC, segons Garolera, és la pitjor. "Conté —dirà en la introducció— importants errates tipogràfiques, com versos eludits, repetits i canviats d'ordre. Manté les errònies separacions estròfiques de l'edició de Matheu i n'hi introdueix de noves, que solen coincidir amb les que s'havien escolat, per confusió visual, en les edicions precedents de l'editorial Selecta".

Garolera fa aquí un descobriment: ha comprovat que l'edició de la col·lecció de Joaquim Molas segueix la de Selecta: en reproduïx les greus errates tipogràfiques específiques, a més de les pròpies. I és tot un descobriment perquè la "nota sobre l'edició" de la MOLC, signada per M. G. (Marina Gustà, una deixeble de Joaquim Molas), assegura que segueixen l'edició de Francesc Matheu. Va enganyar M. G. el lector, només, o també l'editorial i el seu mestre protector? Sigui com sigui, és un exemple més del nefast mestratge de Molas.

No és l'únic descobriment de Garolera. El filòleg afirma que l'última edició apareguda en vida de Verdaguier, la del 1902, no és, contra el que s'havia dit fins ara, un nou tiratge de l'anterior, del 1901, sinó d'una nova edició, perquè hi conté variants. Per tant, no són tres, sinó quatre, les edicions de *Canigó*, aparegudes en vida de l'escriptor, la primera de 1885, impresa amb data de 1886, i les de 1889, 1901 i 1902.

Més descobriments: dos versos nous! "El caixista se'ls va saltar per error, sembla. Es conserven els manuscrits definitius que van anar a impremta amb les indicacions a l'impressor i en cap cas no s'hi diu que s'hagin de suprimir. Correponen a estrofes monorimes asso-

restaurat

nants i això explicaria que ningú, ni Verdager, no se n'adonés". Són en els cants cinquè i vuitè. Una altra tasca que el gremi editor-universitari ha fet amb un retard incomprensible: la consulta dels manuscrits, conservats a la Biblioteca de Catalunya.

L'edició de Garolera restitueix les característiques primigènies del poema verdagerià i presenta el text amb l'ortografia normalitzada. "Seguint el consell de Joan Coromines, he resolt de mantenir en el text algunes lliçons del manuscrit que tradueixen usos lingüístics propis de Verdager, com les formes verbals, i he ajustat a la normativa ortogràfica actual el text del poema, respectant al màxim les particularitats morfològiques o fonètiques de l'original, com també la mètrica i la rima".

Coromines, l'impulsor. Joan Coromines ha estat l'impulsor d'aquesta edició. "Coromines, profund coneixedor de l'obra de Verdager, m'encoratjà a emprendre aquest treball i em resolgué tota mena de dubtes".

Narcís Garolera, per la seva banda, va ser el primer a demanar públicament, en el col·loqui sobre Verdager de l'any 1986, que es fessin amb urgència edicions crítiques del gran escriptor perquè havia comprovat, en estudiar diversos manuscrits, les nombroses "discrepàncies lingüístiques" de les successives edicions de les seves obres.

Tot i que Garolera parteix de les edicions revisades per l'autor, "en alguns casos opto per la lliçó del manuscrit perquè alguns dels criteris de correcció d'aquells anys han resultat equivocats, per arcaïtzants o dialectals". És a dir, que Verdager, en línies generals, era més fabrià *avant la lettre* que no pas les persones de la seva confiança a les quals sotmetia les obres abans que sortissin a la llum.

Les proves tipogràfiques de la primera edició van ser sotmeses a revisió i consulta de Marià Aguiló, Josep Balari i Francesc Matheu. Això va donar per resultat que paraules com *somiós*, *centaure*, *rotlle*, *homes* i *joves*, escrites així per Verdager, apareguessin impreses de forma arcaïtzant o dialectal: *somniós*, *centauro*, *rotllo*, *hòmens* i *jòvens*.

Garolera respecta gairebé sempre la morfologia de Verdager, fins i tot en aquells casos que la normativa fabriana ha triat una altra opció. Gràcies a això, sabem que Verdager escrivia *pendre* i *cabussar*.

Perquè el lector pugui tenir elements per a jutjar l'aposta de Garolera-Coromines, l'edició

L'obra de Jacint Verdager és motlu de revisió crítica ateses les nombroses discrepàncies lingüístiques de les successives edicions de les seves obres. L'edició de Canigó de Narcís Garolera restitueix les característiques primigènies del poema verdagerià i presenta el text amb l'ortografia normalitzada.

de Quaderns Crema publica les variants rebutjades del text (unes quatre-centes), siguin del manuscrit o de les edicions aparegudes en vida de l'autor, però deixant de banda la relació de les errates i manipulacions específiques de les edicions publicades després: n'hi hauria massa.

Ara que disposem d'una edició fiable i crítica de *Canigó*, i ben ortografiada, tindrem l'oportunitat de comparar-la amb la de la MOLC. Si ho fem, hi comptarem més de 700 divergències. És a dir, que caldria fer més de 700 correccions al llibre de la MOLC per convertir en fiable, ben ortografiada, ben puntuada i ben verdageriana l'edició més venuda de *Canigó*.

Lluís Bonada